

پس از انتشار اخبار مربوط به سقوط هواپیمای توپولف ۱۵۴ پرواز تهران- ایروان چنین نقل شد که دادستان کل کشور آیت اله قربانعلی دری نجف آبادی اظهار داشته است: مدعی العموم در صورت احراز هر گونه سهل انگاری و قصور یا تقصیر عوامل پرواز از حقوق عامه دفاع و با عوامل یاد شده مجدانه برخورد خواهد کرد.

قانون مجازات ایران هرگونه فعل یا ترک فعلی که منجر به قتل غیرعمدی شود را مستوجب مجازات می داند. در صورتیکه اقدام مذکور بر اثر بی احتیاطی، بی مبالاتی و عدم رعایت نظامات دولتی در وسایل نقلیه هوایی حادث شود مرتکب علاوه بر محکومیت به حبس از سه ماه تا سه سال، در صورت مطالبه اولیاء دم به پرداخت دیه نیز محکوم خواهد شد.

تبصره ذیل این ماده صراحتاً بیان داشته مرجع اظهارنظر کارشناسی در خصوص تشخیص بی احتیاطی یا بی مبالاتی یا عدم رعایت نظامات دولتی یا عدم مهارت در مورد سوانح مربوط به وسایل نقلیه هوایی، سازمان هواپیمایی کشوری میباشد. این سازمان میبایست پس از بررسی اسناد و مدارک مربوط به جعبه های سیاه و نوار مکالمات و سایر قرائن و شواهد توسط کمیته سوانح؛ مبادرت به اظهار نظر کارشناسی نماید.

طبق مقررات، اعمال مجازات بالا از شمول مقررات مربوط به تبدیل مجازات به جزای نقدی خارج است لیکن قاضی میتواند با رعایت شرایطی از قبیل: گذشت شاکی خصوصی؛ وضعیت خاص متهم یا سابقه او؛ اقدام یا کوشش متهم به منظور تخفیف اثرات جرم و جبران زیان ناشی از آن و غیره برای مرتکب تخفیف قائل شود.

از طرفی در تایید اظهارات دادستان کل کشور باید اذعان داشت شروع به تعقیب جرم مذکور به هیچ وجه نیازمند به طرح شکایت از طرف شاکی خصوصی نیست و به محض وصول هرگونه گزارش موثق در این خصوص میبایست تحقیقات قضائی در این رابطه انجام پذیرد.

به تعبیری ارتکاب بزه فوق دارای جنبه عمومی بوده و دادستان مکلف است راساً نسبت به شروع تحقیقات قضائی اقدام نماید لیکن شکایت شاکی خصوصی و حضور او در حین انجام تحقیقات میتواند علاوه در تسریع در رسیدگی به نحوه کشف جرم و رسیدگی قضائی کمک نماید.

حسب مفاد صریح کنوانسیون ورشو و پروتکل‌های مربوطه که ایران نیز به آنها ملحق گردیده و قرارداد خرید بلیط مسافران پرواز توپولف ۷۹۰۸ نیز بر طبق مقررات آن تنظیم شده است؛ میزان مسئولیت متصدیان حمل و نقل هوایی میتواند با توجه به قراردادهای داخلی کشورها به مقدار نامحدود افزایش یابد. این خسارات بطور کلی عبارتند از: خسارات وارده به جان، بار و هزینه های ناشی از تدفین و خسارت معنوی. اظهارات ناصر لقای مدیرکل روابط عمومی بیمه ایران درباره میزان پرداخت دیه به بازماندگان مسافرهایی هواپیمای سانحه دیده شرکت کاسپین مبنی بر اینکه: این هواپیما تحت بیمه شرکت "بیمه ایران" قرار داشته است و تقبل میزان مبلغ "خسارت" و "دیه مسافران" توسط بیمه ایران، از طریق "بیمه اتکایی" پرداخت می‌شود. خصوصاً اینکه آن شرکت در حال حاضر توانایی پرداخت تمامی هزینه‌های خسارت هواپیما و دیه مسافران را ندارد و ضرورت دارد که با مشارکت چندین شرکت بیمه‌ای، هزینه خسارت پرداخت شود همگی بیانگر این مهم است که بازماندگان میتوانند تا سقف دیه با توجه به وقوع حادثه در ماه حرام (رجب) به شرکت بیمه مراجعه نمایند. اما نسبت به مازاد آن و با فرض وقوع تقصیر از ناحیه متصدی حمل و نقل به میزان نامحدود و عدم وقوع تقصیر با توجه به مسئولیت مطلق متصدی حمل و نقل تا سقف قرارداد بیمه یا میزان مقرر در کنوانسیون ورشو برای مطالبه خسارات

وارده به متصدی حمل و نقل مراجعه نمایند که همگی مستلزم طرح دعوی نزد مراجعه ذیصلاح قضائی است.

علاوه بر این باید یادآوری نمود در فرض فوق و احراز قصور از ناحیه چند شخص اعم از حقیقی و حقوقی طبق قانون مجازات هرگاه چند نفر با هم سبب آسیب یا خسارتی شوند به طور مساوی عهده دار خسارت خواهند بود.

تا کنون فرضیه های مختلفی از جانب برخی کارشناسان و عموم مردم راجع به علل سقوط پرواز ۷۹۰۸ بیان شده ولی هیچکدام نظریه قطعی و رسمی محسوب نمیگردد.

مجموع اظهارات شهود حادثه خصوصاً اهالی روستاهای حومه قزوین موید این معنی است که هواپیما بصورت یک سفینه آتشین در یک دقیقه و هجده ثانیه با دماغه به درون اراضی کشاورزی سقوط نموده و حفره ای به عمق ۶۰ تا ۷۰ متر ایجاد کرده است که میتواند علل مختلفی داشته باشد.

اضافه بار ناشی از حمل سوخت اضافی که به نظر بر خلاف مقررات بوده و فاقد هرگونه توجیه منطقی است؛ عدم قابلیت موتورهای توپولف ۱۵۴ در پروازهای بیش از ۴۰ درجه گرما، هرگونه نقص فنی که موجب تاخیر یک ساعته پرواز در روز حادثه بوده؛ جدا شدن قطعه‌ای از هواپیما ناشی از وقوع یک انفجار در موتور چپ هواپیما و از کار افتادن موتور دیگر که همه و همه میتواند علت این فاجعه باشد.

"دمیتری آدباشیان" رییس انجمن ملی هوانوردی ارمنستان طی کنفرانسی مطبوعاتی اعلام کرده بود: که دلیل سقوط توپولف - ۱۵۴ می تواند آتش سوزی در موتور و خارج شدن کنترل هواپیما از دست خدمه باشد. این فرضیه و اظهارات خلبان الماسی مبنی بر اینکه در زمان سقوط حتی از کمک خلبان و مهندسان پرواز هم اطلاعاتی منتقل نشده و معلوم نیست در کابین چه اتفاقی افتاده که همه مستاصل بوده اند و کاری برای ارتباط نکرده اند.

تا کنون در جهان ۹۲۳ عدد توپولف ۱۵۴ tu تولید شده که تعداد چهار عدد از پنجاه و چهار عدد آن که دچار سانحه شده اند، در ایران بوده است. حسب اظهارات مسئولین علت سقوط سه عدد از آنها خطای خلبان و دخالت عامل انسانی بوده است اما تا این لحظه کارشناسان و مسئولین امر همگی متفق القول هستند که در سانحه پرواز ۷۹۰۸ با توجه به کارآمدگی خلبان شیر اکبری، که یکی از بهترین خلبانها بوده و کمک او و مضافاً وجود یک استاد خلبان در پرواز و با توجه به ارتفاع و سرعت هواپیما، امکان اشتباه انسانی در سقوط به طور حتم منتفی است.

با عنایت به اینکه ایران صرفاً، در خرید هواپیماهای غربی با مشکل تحریم مواجه است و هیچ مشکلی در خرید هواپیماهای روسی ندارد و صرفنظر از تصمیم اخیر مجلس شورای اسلامی در ایجاد ممنوعیت دستگاههای مربوطه در خرید هواپیماهایی روسی دست دوم معلوم نیست مسئولین هواپیمای با کدام توجیه و به جهت تامین کدام منافع همواره مبادرت به خرید هواپیمای مستعمل می نمودند. بررسی این نکته خود میتواند در شناسائی عوامل و مسئولین بزه در سقوط هواپیما و میزان مسئولیت هر کدام موثر باشد.

چندی پیش پانزده نماینده مجلس شورای اسلامی که نامشان همواره در اذهان داغدیدگان این سانحه باقی خواهد ماند در تذکری به وزیر راه خواستار برخورد مسئولان با فاجعه اخیر سقوط هواپیمای توپولف شدند. گورک وارطان، نماینده ارمنه شمال، روبرت بیگلریان، نماینده ارمنه

جنوب، اختیاری، نماینده زرتشتیان، مره صدق، نماینده کلیمیان، محمدیاری، نماینده طوالش، قاضی پور نماینده ارومیه، رضا حسینی نماینده شهر بابک و یوناتن بت کلیا، نماینده آشوریان و کلدانیان از جمله این نمایندگان هستند. یحیی زاده، نماینده تفت و میبد، قوامی، نماینده اسفراین، حسینی، نماینده پاوه و جوانرود، دلخوش، نماینده صومعه سرا، انصاری، نماینده زنجان، شهرزاد، نماینده اصفهان و اسدی، نماینده مشکین شهر از دیگر نمایندگان هستند که در تذکر به بهبانی به عنوان وزیر راه خواستار رسیدگی به فاجعه سقوط هواپیمای توپولف مسیر هوایی تهران-ایروان شده اند. پس از این اقدام دویست نماینده مجلس طی بیانیه ایی خواستار رسیدگی جدی و پیگیری هرچه سریعتر این موضوع شده اند.

فاجعه سقوط هواپیمای توپولف میتواند علاوه بر جنبه های سیاسی و اجتماعی از نظر حقوقی و نحوه مطالبات نیز نقطه عطفی در سیستم قضائی کشور باشد.

هویک بهبو _ وکیل پایه یک دادگستری